

bijbel". Deze mededeeling is onwaar. Wel is waar, dat ik in antwoord op een enkele dagen tevoren door dezen spreker geuite bewering, dat ik — volgens dagblad-verslag — „mijn God filosofisch en theologisch klaargeknijpt heb voor mijn doel", er op gewezen heb, dat hier weer voor den dag komt de meening, die in de pers van het z.g. Hersteld Verband telkens te vinden is geweest, en volgens welke men de Schrift telkens tusschen verscheidene Schriftbeschouwingen heen en weer werpen laat. Verleden week schreef ik daar nog over, vóór ik nog van de jongste bewering van „Woord en Geest" iets wist. Ik stelde daar tegenover, dat de wonderlijke filosofie van de derde N.S.B.-brochure (staatsleer) met elke concrete geloofsbelijdenis der in de zaal aanwezigen streed. Ook met die van elken „H.V.-er".

Maar wat wil men, als men dergelijke voor een kind tastbare feiten verdoezelen moet?

K. S.

Nieuwe Verzenbundels.

Na de beantwoording in artikelvorm van vragen over boeken, die eenige voorafgaande nummers in beslag nam, komen nu aan de orde verschillende nieuwe uitgaven, die ter bespreking aan ons blad werden toegezonden.

En dan begin ik met enkele nieuw-verschenen dichtbundels.

Voor eerst „Verzamelde Verzen" van Mej. H. S. S. Kuiper. 1)

Samengebracht worden hier (door Mej. J. H. Kuiper) meerendeels reeds vroeger gepubliceerde verzen, maar verspreid in boeken en tijdschriften, om ze bijeen te bewaren, doch ook, om ze ter nagedachtenis aan de overledene aan te bieden aan de velen, die haar en haar werk hebben gekend. Dit laatste wordt niet gezegd in het „ter inleiding" van de uitgeefster, maar het is de achtergrond van wat ze schrijft: „moge de lezing of herlezing een zegen brengen aan wie temidden van den strijd van dit leven worstelt met beangstigende vragen of in verwarrende moeilijkheden geen uitweg ziet". In deze woorden is immers geformuleerd, wat de overledene in haar publieken arbeid heeft gezocht en zo lang ze kon met groote toewijding heeft nagestreefd.

Mej. Kuiper was niet een dichteres, eene, die naar het woord van Jacqueline van der Waals (wier invloed in dezen bundel te merken is) „zingt, omdat ze zingen móet". Ze was Schrijfster, wier kracht lag in het thetische en apologetische betoog. Maar haar kunstzinnige geest en de vaardigheid, die ze had in het hanteeren van het instrument der taal, deden haar van tijd tot tijd ook naar den versvorm grijpen, om te vertolken wat er omging in haar ziel. Het waren de bewogen momenten van haar leven, het waren de emotie en de stemming, die in dien versvorm zich uitte en zoo is er, ondanks het feit dat ze niet was een dichteres-van-nature, toch veel in haar verzen, dat deze de waardij geeft van christelijke poëzie.

Wanneer we den bundel, die deze verzen samenbrengt, doorbladeren, zien we, dat inderdaad deze diagnose van de ontstaansgeschiedenis juist is. 't Is het persoonlijk geloofsgetuigenis, dat in die verzen leeft, de bewogenheid onder de ervaring van wat het geloof ervaren doet in lijden en strijd, onder teleurstelling en moeite; want, zonder dat ze in bijzonderheden treedt, doet de dichteres duidelijk gevoelen, dat ze veel levensleed heeft gekend. Er zijn verschillende verzen, die van dat levensleed spreken („Leer mij volgen", „Langs den lijdensweg", „Van Stillen Strijd en Stillen Troost" e.d.) en die alle tot achtergrond hebben de vraag:

„En waarom sta 'k in schemerlicht,
Als and'ren blij in zonlicht gaan?
En waarom bleef mijn bloemknop dicht,
Als and're bloemen opengaan?"

Maar alle komen ze óók uit in dat ééne punt, dat Gods antwoord op die vraag inhoudt:

„Mijn kind, Ik was het, die dat deed;
Ik zeg u liever niet, waarom,
Maar gij zult zien dat 't liefde was
Hierboven in mijn Heiligdom."

En daarom intoneeren al die lijdensverzen in de aanvangswoorden van één ervan:

„O, weer van mij gedachten,
Die boos en bitter zijn,
En leer mij stille wachten,
Ook in de bangste pijn,

Op U, die hebt verordend
Dit groot en zwaar verdriet,
Al zien mijn weenend' oogen
De wijze reden niet..."

Bij deze bede, waarin de lijdensverzen zijn getypeerd, sluiten aan de verzen, die uiting geven aan het vertrouwen, dat

„In ieder uur van zwakheid,
Is altijd daár
Uw liefde en genade,
Zoo wonderbaar!"

Ze vormen een belangrijk deel van den bundel: ik noem ten bewijze titels als: „Gelijk een kind", „Leer mij volgen", „Een Lied in den Nacht", „Tot Hem", enz. en ze zijn samen te vatten in wat in „Zielejubilé" wordt uitgejuicht:

Uw raad en Uw roepstem:
De bron van mijn kracht,
Uw leiding en liefde:
Het licht in den nacht.
En al Uw beloften:
Een muur mij rondom,
En Christus: mijn Koning
Mijn Schild en mijn Zon!"

Het zijn deze en soortgelijke verzen, die ons den bundel met erkentelijkheid doen aanvaarden. Er moge in de verskunst van anderen meer poëtische kracht zijn en meer technische zuiverheid, meer moderniteit ook — in het geloofsgetuigenis, geworteld in geloofszekerheid en geboren uit geloofsvertrouwen, ligt wezen en waarde, ligt ook het bestaansrecht van christelijke poëzie. En dat geloofsgetuigenis is hier te vinden, volop en rijk.

Er zijn ook nog andere verzen in dezen bundel: indrukken van reisimpressies, „Het eiland Wight", „Na mijn reis in Vlaanderen" van natuurschoonheid („Mei"); van levensbeelden („Jong Moedertje"); ook gelegenheidsverzen als „Bij de kroning van H.M. Koningin Wilhelmina", en Herinneringen (die veelal de sporen dragen van doorleden smart). Ook onder deze zijn goede proeven en de klank is altijd die van het christelijk lied. Maar de belangrijkste, die welke den bundel de waardij geven van christelijke verskunst, eenvoudig zeker, maar christelijk in den vollen zin van 't woord, zijn toch die welke ik eerst noemde.

Een tweede bundel, ongeveer van gelijken omvang, is: Gedichten uit Zuid-Afrika van J. van Melle 2). Ook daarvan is de geest die der christelijke verskunst, niet zoo duidelijk en klaar sprekend als uit de verzen van Mej. Kuiper, maar toch uit verzen als „Bede", „Ik ben met u", „Vrijheid" e.d. blijkend. Over 't algemeen echter draagt, wat hier verzameld is, het karakter van maakwerk: sommige verzen zijn geconstrueerd, dat is dus: gemaakt, en niet (wat na de vernieuwing die de „Nieuwe Gids" gebracht heeft eerste eisch is) ontstaan. Terwijl overal in den bundel van Mej. Kuiper de emotie leeft, die als vanzelf het vers te voorschijn brengt, die het doet ontstaan, is hier van bewogenheid nauwelijks sprake. De verzen zijn niet emotioneel, doch intellectueel. Een onbedriegelijk teken van zulke makelij is ook het herhaaldelijk optreden van rhythmische onzuiverheden en willekeurigheden. Ten voorbeeld wijs ik op een strophe uit het gedicht „De Reizenden" (dat zijn, blijkens het verband, Gods kinderen, die gaan naar hun eeuwig huis):

„Uit groote armoede gekomen
Van al het noodige berooid
Vinden, als eenmaal in hun stoutste droomen,
Ze rijke schatten op hun pad gestrooid".

Het woord „berooid" (noodig om het rijm) is hier geheel verkeerd gebruikt, en de constructie „vinden...ze" is verwrongen: een volgorde gezegd, bepaling, onderwerp, voorwerp kan nooit spontaan zijn, omdat ze geheel ingaat tegen het Nederlandsch taaleigen. Een staaltje als dit doet wel typeerend het bezwaar zien; technisch is dit werk onrijp.

Vrij zonderling doet ook de titel aan. Behalve een heel enkel vers doet niets deze gedichten kennen als „gedichten uit Zuid-Afrika", zoodat de titel een verwachting wekt, die door den inhoud niet wordt gerechtvaardigd en daardoor pretentieus wordt.

Een en ander valt te meer op, omdat de gedachten zelf, die in deze verzen tot uiting komen, bewijzen, dat de dichter wel iets te zeggen heeft: vooral op het terrein der geestelijke dingen heeft hij een door het leven gerijpte ervaring. Misschien is daarom bij meerdere technische bekwaming van dezen heer J. van Melle toch nog wel iets goeds voor de christelijke verskunst te hopen.

De derde bundel, dien ik te bespreken heb, is van geheel anderen aard: Osmaansche Strofen door Jan H. Eekhout 3). Hij brengt een selectie uit het werk van eenige duizenden Osmaansche dichters, van de dertiende tot de achttiende eeuw. Zelf geeft Eekhout daarvan deze karakteristiek: „de poëzie der Osmanen kan niet bogen op bijzondere oorspronkelijkheid. Typisch Turksch is zij vrijwel nergens, afhankelijk als zij zich belooft, zoowel naar vorm en inhoud als naar bezieling, van de groote dichtkunst der

Perzen en Arabiërs". De exotische geest en de filosofische, bespiegelende inslag, vooral ook de buiten ons bereik liggende beeldspraak, maken het moeilijk, van deze poëzie te genieten. Maar van poëtische kracht getuigt ze ongetwijfeld en de vertaler heeft het aroma voortreffelijk weten te bewaren. Magische levenswijsheid is wel de hoofdtrek van de meestendeels spreukvormige verzen. Aan de christelijke idee zijn ze uiteraard vreemd.

Eindelijk is er nog een bundel van Willemdé Mérode, „Doodenboek" 4). Bij herhaling is in ons blad uitvoerig geschreven over de dichtkunst van de Mérode, zoodat een nadere bespreking overbodig kan worden geacht. Want dit „Doodenboek" vertoont al de eigenschappen van zijn werk, in bijzondere mate zelfs, omdat de stof, die altijd de worsteling van het leven met den dood betreft en daardoor donker is van menschenkant gezien, hem als ik het zoo zeggen mag, meer dan eenige andere „ligt". Maar telkens ook breekt door die donkerheid heen het eeuwigheidslicht, dat in drie motto-teksten, vóór den bundel geplaatst, in een wijde baan over de somberheid glanst. Daarom eindigt dit doodenboek ook met het „Ave Christus!", dat besluit met de belijdenis:

Wij stellen onze hope
In 't uiterst nóg op God!
O Christus, opgestaan!
Open Uw paradijzen!
Laat ons met U verrijzen:
Die sterven gaan!"

Sterker dan in vorig werk (b.v. „de Verloren Zoon" of „De Zeven Kruiswoorden") is hier de neiging tot expressieve, bijna drastische woorden. Daarom kan ik persoonlijk meer van de genoemde bundels dan van deze genieten.

C. T.

- 1) Uitgave van J. H. Kok N. V., Kampen.
- 2) Idem.
- 3) Uitgave U.M. „Holland", Amsterdam.
- 4) Idem.

Een zeer belangrijk boek. 1)

Dat er in onzen tijd toch nog gestudeerd wordt, blijkt zoo af en toe uit enkele symptomen, die juist derhalve voor onzen tijd nog moedgevend kunnen worden genoemd.

Zulk een symptoom is de verschijning van den tweeden herzien en vermeerderden druk van Dr. J. H. Bavinck's „Inleiding in de Zielkunde". Wij willen deze week onze gewone artikelenreeks onderbreken om de aandacht op dit boek te vestigen.

Tusschen den eersten en den tweeden druk van dit boek liggen acht jaren. Acht jaren, die zoowel voor de ontwikkeling van de psychologie als voor de ontwikkeling van de levensroeping van Dr. Bavinck ontzettend veel hebben beteekend. De schrijver van deze „Inleiding in de Zielkunde" was zelf niet in staat een tweeden druk van dit boek te verzorgen. Hij zegt ervan in de voorrede bij den tweeden druk het volgende:

„Voor mij persoonlijk was het ongetwijfeld een teleurstelling, dat het mij niet mogelijk was dezen tweeden druk zelf te bewerken, temeer waar ik er zoo ten volle van overtuigd was dat allerlei punten uit den eersten druk noodzakelijk moesten gewijzigd worden. De arbeid op het zendingsterrein had mij echter de laatste jaren alle gelegenheid ontnomen om op de hoogte te blijven van de tegenwoordige psychologische litteratuur, en dat maakte het voor mij al geheel onmogelijk om zelf de bewerking ter hand te nemen. Des te grooter was mij de vreugde dat ik Dr. A. Kuypers (den bekenden auteur van de studie over „Het onbewuste in de nieuwere paedagogische psychologie") bereid vond om het moeilijke werk, waartoe ik zelf niet meer in staat was, van mij over te nemen. Het is mij een behoefte hem voor deze bereidheid dank te zeggen."

Zoo ligt nu voor ons een boek, dat sinds den eersten druk aanmerkelijk is gewijzigd en belangrijk is uitgebreid. Op één pagina staat aanmerkelijk meer dan bij den eersten druk en bovendien omvat dit boek in het geheel bijna 70 pagina's meer. Al dadelijk blijkt de wijziging uit het feit, dat de eerste druk 41 paragrafen telt, de tweede druk 52. Nieuw zijn o.a. § 3 „De zielkunde als principiele wetenschap"; verder een viertal paragrafen over den wil, terwijl in het hoofdstuk over het gevoelsleven geen enkele paragraaf op schrift gelijk bleef. Vooral echter deel II, het synthetisch deel, is belangrijk gewijzigd. Omvatte dit deel in den

1) Dr. J. H. Bavinck, „Inleiding in de Zielkunde"; tweede herziene en vermeerderde druk, bewerkt door Dr. A. Kuypers.

eersten d
teft het l
Wanneer
boek bew
werd doo
die tweed
dat het b
van de gi
van mij,
sajet had

Een ge
bewerker
Men leest
daar duid
zou 't ook
heid geb
Kuypers.
het boek
na acht
tweede u
anders w
het feit,
vrijheid l

En een
voortref
Dr. Bavin
al die ki
daagsche
kennis, o
heeft, uit
Er sta
dien getu
werker d
arbeiten.
den druk
de eer ni
te vinden
vonden
treffelijke
nieuwe ri
mens één
is het Dr
tot het b
richtingen
zakelijk, l
pagina's
chologie,
statetheo

Belangr
boek geef
dit punt l
„Samen
de menscl
van aard
noch met
tische; de
noch enk
niet de s
Zijn al
zijn ze n
persoon
vuldige a
De pers
doch he
bewustzij
heden de
bedoelt n
pere ik".

Merkt i
in den u
vinden z
strikten
punt. Va
meer nie
geen acte
de werke
enkel, w
daarbuit
over stell
de acten
een indiv

Behalve
handelenc
maar een
zeer gem
maatschap
ethisch-re
houding

Lettiend
sprekend
den mens
invloeds
kenis), e
ik in zee
woordelij
die eeuw
zoo is d
onsterfel
alle aard

Dat wij
vereenge
opvatting
evenmin.
Met d
deze wij
In ied
dit boek
eens klas
standpun